

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на *Димитър Александров Димитров*, озаглавена „**ЧЕРЕПИШКИЯТ ТИПИК (ЦИАИ 44) ОТ XIV ВЕК В КОНТЕКСТА НА СРЕДНОБЪЛГАРСКАТА ТРАДИЦИЯ НА ЦЪРКОВНИТЕ УСТАВИ**“, предложена за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

изготвено от проф. дфн Ангел С. Стефанов

Целта на предоставената ми за изготвяне на становище дисертация е да се преодолее несъответствието между специфичното значение на Черепишкия типик в системата на източноправославния богослужебен корпус, от една страна, и само частичното му проучване, от друга страна. За да преодолее това несъответствие Димитър Димитров разглежда този кодекс както от литургическа, така и от езиковедска гледна точка, като изследването му се разполага на няколко равнища: език, правописни особености, композиционна специфика и др., с оглед да се открие неговото значение в контекста на богослужебната традиция на православната църква в България. Предприетото изследване е интересно и поради това, че Черепишкият типик принадлежи към пространната редакция на Йерусалимския устав. Авторът на дисертацията не само приема това негово качество, но сам извява аргументи за него, като например проучването на последованието за Св. Йоан Златоуст под дата 14 септември, изведено като отделен принос в дисертацията.

Първа глава от текста на дисертацията е озаглавена „**Черепишкият типик в книжовното и културно наследство на Черепишкия манастир**“. Димитър Димитров започва с това разглеждане напълно коректно от историческа и от историко-богословска гледна точка. Като се има предвид, че този кодекс е изготвен към края на 14-ти век, то е твърде правдоподобно да се допусне, че ръкописът е направен в някой от търновските манастири

по онова време. Това вероятно е така, защото отстояването на православната вяра и светоглед от духовните последователи на Григорий Синаит и на Теодосий Търновски в сред едно пъстро множество от религиозни и социални учения като варлаамство, адамитство и богомилство, институциите на вярата е трябвало да я съхраняват не само в идейно и духовно, но и в канонично отношение. Но след като кодексът е бил пренесен впоследствие в Черепишкия манастир, то става необходимо „да се разгледа ръкописното наследство на манастира и да се обобщят сведенията за неговата книжовна дейност, за да се потърси мястото на кодекса в средновековната ръкописна продукция на това средище“ (с. 12 от дисертацията). Тъкмо това авторът на дисертацията прави компетентно и скрупулъзно в тази глава. След проучване на десетки ръкописи, старопечатни книги и сведения за историята на Черепишкия манастир за един период от четири века – от самото начало на 17-ти век насам – авторът заключава, че Черепишкият типик е бил пренесен в обителта през 17-ти век, най-вероятно изолирано, без корпус от богослужбни книги към него, като кодексът е бил в литургична употреба до края на 18-ти или началото на 19-ти век (вж. с. 53).

Втора глава е посветена на съдържанието на Черепишкия типик и на неговите кодикологични, палеографски и правописни особености. За тази цел е проведено пълно палеографско и езиково изследване на положените в този писмен паметник основен и допълващи го текстове – нещо, което ясно говори за отличната езикова компетентност на автора на дисертацията, обогатена от всички специфики на богословската тематика в литургичния контекст на кодекса. Представено е цялостното съдържание на типика, снабдено с необходими пояснения и коментари.

Трета глава изяснява преводаческите особености на Черепишкия типик. Д. Димитров се е справил с трудна по своя характер задача, преодолявайки специфични затруднения, свързани както с фрагментарността на текста, така и с необходимостта да се правят изследвания на славянизиранието на набори от литургически термини от гръцки и латински, както и да се провеждат сравнителни анализи от първоначалното им писмено навлизане към тяхното окончателно усвояване и стабилизиране през четиринадесети век. В резултат на това са съставени сравнителни таблици на литургическите понятия и терминология, употребявани в различни ръкописни източници (с. 112-115; 123; 125; 127-128).

Четвърта глава е озаглавена „Характеристики на Търновската версия на ртезширената редакция на Йерусалимския устав“. Начинът на съставяне на Черепишкия типик е подробно разгледана в сравнителен план с други преписи, които са важни за предприетото в дисертацията изследване, но не са достатъчно добре проучени. Централен за тази глава е анализът на т. нар. „Маркови глави“ в Черепишкия типик, понеже те го удостоверяват като пространна Търновска редакция на Йерусалимския устав.

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертацията.

Съгласен съм с приносните моменти, изявени от Д. Димитров на с.23 от *Автореферата*.

Нямам съвместни публикации с автора на дисертацията.

Поставената цел и задачи в дисертацията са отлично изпълнени, поради което убедено ще гласувам с „ДА“ за присъждането на Димитър Александров Димитров на образователната и научна степен „доктор“.

София, 01.12.2014 г.

Подпис:

